

یکشنبه ۸ بهمن ۱۴۰۲ * ۲۸ ژانویه ۲۰۲۴ * ۱۶ رجب ۱۴۴۵ * سال سی و دوم (اوتوز ایکنجی ایل) * شماره (سای): ۵۹۶۹

*بوتوسن قوجانمزا ایلدی لر سن
ایلدیگی سن دنیا گزیر سن
آنا بوروبو اونیز سان آذربایجان
محمد اشراقی*

آسیلا نوزلی

بوخو گوروسن خیر اولالا

یاتارام یا آله ، دورارام انشالله، دورنامسام اشهدو ان لا اله الا الله!

اوشاغین سؤزی شاهدان ایره لی دیر!

بختین یانندی اؤزونده یات!

سوری ایتی قودورسا دا اؤز آدامین قاپمازا!

آلا گوزه سورمه چکسن اولار جبران بالاسی،قارا گوزه سورمه چکسن اولار مطباح باجاسی!

قیز امامزادسی دیر!

ماللاسی اؤزوندن اولان اونین سیچانلارینا دا کبیین کسدیره را!

انله ییل دالیسیجا آتلی گلیر!

فرلی فره ساتلی قوشی اؤتوره سن گنده ر بیرینی ده یاینیا قوشار کتیره را!

من آغا سن آغا اینکلری کیم ساغا!

بیلر

ویزها ویزلا اوچان قوش ، چیچک اوسته اوچان قوش ، اؤزو اؤزونه قلیر توخور ، ایچر یسینه بانیت توکور : آری

خان بالا ، ایشلتمه سن آزارلا ، ایشلتنن چوخالار : بیلیم

خاتیم یانندی ، جاما دایاندی ، جام سیندی ، قانا بویاندی : نار

یاغا باسسان بوزولار ، داشا باسسان قیریلار : گوزگو آینا ،

یاغینی یالار آغلار ، قویروغونسی بولار آغلار : چیراق ، ایشیق

یاغیش یاغاندا چیمر بویونار ، یازدا گیتیر ، قیشدا سویونار : آغاج

یاغیش یاغار یتر یاش اولار ، چاتی جیریلار گؤت باش اولار ، ذوه دوغار کوششک اولار ، اونو بیلمین انششک اولار : اؤزو

یاغیش یاغسا سوزولر ، گون چیخاندا بوزولر ، چکسم باغین اوزولر : چاریق

طرز احوال و کلام آذربایجان

«قایسیین ایست آچار پیشیک اؤرتور.

«قارا سودان قایماق توتور.

«قارقالار منیم توبوقومدور یومورتاسین گؤرمرم نه فایدا؟

«قارغابن مینیته بیر داش

«قاری آت آریا یشمز؟

«قارشقائین قوهومو چیخدی.

«قارین دیوران آشی گؤز تانیر.

«قارین قارداشدان ایره لی دیر.

«قارینا گلده ن قازاشدیبر.

«قاطیر نه بیلیر خاطیر

قیشر

بری قیزی

رنجدوزان

بری قیزی بری سن، آدین بری، ناز بری
بری کیمی گوزه لسن نه چوخ نه ده آز بری
باخشین پاک، دلدین پاک، گولشون پاک، سوزون ده صافالیدیر
اوره گین مثل یاشیل یاز بری

سولردن گورونور بو—یوخونوندا بیرایز
اولا یبە ز سنه نای شانلی سرو ناز بری
کیبرگیچن اوخ قاشین یای کمند اولدو ساچلارین
حلیف اولا کیم اولمادین یار ایله دمساز بری

سانماکی هر توکو بیر ساز چالیرسا رقیبین
نه اولار، سن چالاسان شن هواسیز سازبری

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدرزاده صدیق

بو‌لوم ۱۰ .

کلمات و تحقیقات

گنج‌میش سایه نین آردی و...

—۱۰—

آیندی‌لار حضرت شیخ صفی‌الدینه -قدس سره العزیز- اوشوبو حدیثدن کی ثابت اولموش دور، بعضی مؤمنلرین قبرینی گؤز ایرمی ،یئر گکن اندر لر .

کافیرلرین وفاجیرلرین و فاسیقلرین آفرین ایشول مقدار،دار اندرلر کی بیر یانی بیر یاینیا کنجر -العیاذ بالله من ذلک -پس اول کیسه کی قبرینین کتلیکی مد بصر اولای،یعنی گؤز ایرمی اولای.انله اولسا ،اوتون

قبرینین یاینیندا بیر کیسه نین قبری اولسا بو وسعت مقداری اونا مجال اولمایا .بعضی روایتده ثابت دیرکی بعضی ،آدامین قبری مشرقدن مغربه دکن اولای. پس بو تقدیر اوزه رینه بونون جواریندا غیر کیسهه لرین قبری،گن اولماغا وجود قالماسا کی اولازلرین داخی قبری گن اولماغا مستحق اولموشلار ابدی . با وجود یوز مین بلکه داخی زیاده اول اول طایفادان ،چونکی بیر کیسه نین قبری مشرقدن مغربه دکن گن اولای،غیر کیسه نین قبری،گن اولماق نجه راست گلیر ؟

حضرت شیخ جاوابلاریندا بوپوردو کی : قیردن مراد،وجود دور. حضرت شیخ جاوابلاریندا بوپوردو کی : قسیردن مراد،وجود دور.یعنی نه قده ر انشراح زیاده اولای، قبرین وسعتی داخی زیاده اولارکی اول وجود دور و نه قده رکی انشراح صدر، اقل اولای، وسعت قبر داخی اقل اولار .

الحاصل ،قبرین وسعتی و عدم وسعتی ،انشراح صدر اعتباری ایله دیر و اگر بیر کیسه په کمال انشراح صدر، حاصل اولسا، اونون قبرینین وسعتی ،مشرقدن مغربه دکن اولاکی «فمن یرد الله ان یهدینه یشرح صدره للالسم و من یرد ان یضله یجعل صدره ضیقا حرجا.»

پس بیر کیسه نین کی انشراح ای(زیاده اولای، اول کیسه په مجال نورالله و معرفه الله زیاده اولار. شعاخ پرتو خورشید در سراچه ی خلق ، په قدر وسعت هر روزن دریچه بود.

بو بیتیین معنی سی بو دورو کی : گونش پرتوی نوری کی خلایقیسین انولرینه و چارناتقلارینا دوغار، باجالارینین کتلیکی میقدارینجا دوغار .

یعنی نه قده رکی باجا اولای،گونش نورو داخی اول انوده زیاده اولار و انشراح صدر داخی بونون کیمی زیاده اولار.

آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

بر این مثنوی نظرهای زیبا سروده و آن را گل و بلبل نامیده است. این مثنوی در ۴۵۰ بیت سروده شده است و شیوه عنوان گذاری منظوم قرن نهم ادبیات ترکی آذربایجان در آن رعایت شده است. عنوان های برخی از فصل‌های آن چنین است:

هست این نعت احمد مختار،

و یا: شمه‌ای وصف حیدر کرار،

و یا: باشد این مدح شاه اسماعیل،

آغاز مثنوی چنین است:

ای وژن بزم کانتاته نسق،

عشق میخانته‌سین قیلان معمور،

کی اندیب اول غرور جامینی نو،

چله‌دن مخفی اولاسراری،

بویراخان جام عشقه نشته‌ی حق.

سوران اوندان جهانان جام غرور.

اهل نطق اولایاله و مدهوش.

اولمایا هیچ کیم خبرداری ...

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

آذربایجان درباره اش می نویسد:«شاعر که از حلیه بصر عاری و در گوشه ای منزوی بوده، عباس میرزا نائب السلطنه برای وی چند قره به مدد معاش مقرر داشت .»مشرشار علی رغم ناپنایی به نقاشی و خوشنویسی نیز علاقه وافری داشته است و نسخه هایی از دست نوشته های وی در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران و کتابخانه مرکزی (ملی)تبریز نگهداری می شود .

گزارش نسخه :

نوع خط: شکسته نستعلیق خوش تاریخ کتابت:اوائل سده ۱۳ هـ ۱۹۰ م]
عنوانها و نشانیها:شکرف نوع کاغذ: فرنگی ،آهار مهره شده
تعداد برگ: ۳۷۸:۴۰ ا تعداد سطر: میانگین ۸ اندازه مشن : میانگین ۷×۱۱س
اندازه جلد: ۱۵×۲۱س
نوع جل:د: تیماح مشکلی .
ویژگیهای نسخه :

ادامه اشعار در هاشم و حواشی و به صورت جلیبا و مورب نگاشته شده است .
در برگ پایانی رساله دستخط «حاج رضا خلیل طاهری بن میرزا خلیل بن کربلانی داداش »آمده است و ضمناً لبه برگها بر اثررطوبت فرسوده شده است .
دانشمندان آذربایجان،ص۲۷۸؛الذریعه ،ج۹،ص ۴۴۰؛سخنوران آذربایجان ،ج۱،صص۱۱۹-۱۱۵؛فهرست نسخه های خطی کتابخانه ملی تبریز ،ج۲،صص۵۷۶-۵۷۵.

«شماره ۱۲۱۴۴مجموعه «

لال قیز

اگر سنده دیر سه اوزوسولو ایکن وئر
یوخسا آختارا جاییق اوغلان اند -
امان انله بیب دندی -
اختارین اگر مندن نایلسا امر انله بین
بوینوسومی وورسونلار .
انله بو وقت خدمتیجی لر اونون خورجوناباخدیبار گوردیلر
آلما اوردادیر دندیلر : -
سن اند .
اپجودین پس بو نه دیر ؟
-اوغلان آت -
امان انله دی که اونو یقین لوز که سی قویوب اوغلایین بوغازی توتولدی
چوخ یالواردی اونا اینانان اولمادی
سونرا اوغلایین جیبینی آختاریب اوزو کی ده تاپدیبار آردی وار

شیخ سید محمد هاشم آملی

شیخ سید محمد هاشم آملی

شیخ سید محمد هاشم آملی

شیخ سید محمد هاشم آملی

بیلر

ویزها ویزلا اوچان قوش ، چیچک اوسته اوچان قوش ، اؤزو اؤزونه قلیر توخور ، ایچر یسینه بانیت توکور : آری

خان بالا ، ایشلتمه سن آزارلا ، ایشلتنن چوخالار : بیلیم

خاتیم یانندی ، جاما دایاندی ، جام سیندی ، قانا بویاندی : نار

یاغا باسسان بوزولار ، داشا باسسان قیریلار : گوزگو آینا ،

یاغینی یالار آغلار ، قویروغونسی بولار آغلار : چیراق ، ایشیق

یاغیش یاغاندا چیمر بویونار ، یازدا گیتیر ، قیشدا سویونار : آغاج

یاغیش یاغار یتر یاش اولار ، چاتی جیریلار گؤت باش اولار ، ذوه دوغار کوششک اولار ، اونو بیلمین انششک اولار : اؤزو

یاغیش یاغسا سوزولر ، گون چیخاندا بوزولر ، چکسم باغین اوزولر : چاریق

آسمان

گوزلریمه هر تبسم سانچاییر
نشتر کیمی کیبریگی خنجردی،
آه، اول بی وفا یاریم منیم

آسمان آلدی کتاریبدان آی اوزلو یاریمی
یاش توکر اولدوز کیمی بو چشم خونباریم
منیم

طرز ابراز

طرز ابراز

اسلام رزاقی، کندرود متولد ۱۳۵۹ شمسی در روستای کندرود از توابع بخش مرکزی تبریز است. وی تا مقطع دیپلم متوسطه تحصیل کرده و از سال ۱۳۹۲ ه.ش شعر سرودن را آغاز کرده است. اشعار وی به دو زبان ترکی و فارسی و در قالبها و موضوعات مختلف میباشد نمونه هایی از اشعار طرز آملیز او را میخواند: **بورقوندو جانیم**

دندیم آی قیز منه بیر چای گئی
یورقوندو جانیم دنددی
حال یوخ کیشی مننده گوروسین
قوی اوزانیم دندیم
اجلیق منی از قالدی آپارسین
آرادان دنددی
گت ساندوبچ آل پیرزادا گلبر کومانیم
دندیم
از سورمه چکیب کوچه و بازار ی دولان
دنددی
زنجره منی چکمه کیشی قوی دولانیم
دندیم
از خخله پوشانما کیشتین چیلیرینی
دنددی
دور کارتیمای پول وور داها دور
بیر قیرانیم
دندیم
اینجیمه منی بوشدی جیبیم یوخدی
پولوم دنددی
بس سن اناتور انوده من اوزوم پول قازانیم
دندیم
ال چک من پیچاره دن آی قیز یازنیغام
دنددی
بش یوز دانا گت سکه کتیر وئربوشانیم
دندیم
ای عروجل نانری خیلاص انیله منی
دنددی
اؤز ایسته دیکندیر منه یوخ ریطی
جانیم دندیم
ای خالق منان منه پول گوستر
اوزون دنددی
چاس قاوزا ایاق جوتله دننه بلب خانم

«قایناق:عشاعر دن طنز شعرلر کتابی

آذربایجان ادبیات تاریخچه میراخیش

—۷—

مرثیه ادبیاتی

میر مراغه ای آدی ایله معروف اولار
میر فحاح غمرونون چوخ ایلبیرنی گرمیش ،مشهدده «شاهی»
لقبی ایله مشهور اولموش،
میر محمد تقی مشهدی ایله گوروشموش
اونا مرید اولوب
بیر مدت اونون یاینیندا قالمیش
و غمرونون سونلارینیندا
مراغایا قایداراق شیخ الاسلام مقامینا
بوکسلمیشدیر .

میر عبدالفتاح ین شعرلری نین چوخو مرثیه و کربلا فاجعه سینه عاید و مثنوی و مخمس شکلینده ،عرفانی - مذهبی موضوعلاردا یازلمیشدیر .

دیوانی نین الیازما نسخه سی تهرانین ملی کتابخانسیندا (۸۴۴ نؤمره لی)موجوددور .
دیوانی شاعرین نسلیندن میر بهاء الدین (میر مرحوم مراغی)طرفیندن نستعلیق خطله یازلمیشدیر .

دیوان «قیامت نامه»عنوانلی مثنوی و بو بیت لرله باشلاتیر:

حدیث دور چین آرای باغ عصمتندن

فصیح بولبول گول بو ته ی امامندن
کی چون نهل قیامت اولور
باهارباشان تور حلم خدادان ظهور
اندر بیر طوفان

قیامت نامه شعری ۱۵-جی صحیفه په دک دوام اندیر .
سونرا ۱۵۵،-جی صحیفه په دک مرثیه لر گلیر و ۱۶۰ -جی صحیفه دن ۱۸۷ -جی صحیفه په دک فارسجا ساقینامه مثنویسی و سونرا دا بیر ترجیع بند گلیر .
۲۲۱-۱۸۷ صحیفه لرده فارسجا مشهور «ریاض الفتوح»مثنویسی واردیر.
مثنوی بو شعر ایله باشلاتیر:
ای دل شوخ کودک مزاج
رها کن دم از خود این امواج
و بو بیتله قورتاریر:

چو این نقل روحانی آمد تمام

ریاض الفتوحش نهادیم نام

دیوانین سون صحیفه لر ی فارسجا غزللردن عبارتدیر .

دیوان هامیسی ۲۵۳ صحیفه دیر و ۳۰۰۰بیت شعر احتوا اندیر.

بوورادا نمونه اوچون عرفاتی محمسنیدن
بیر نچه بند نقل اندیریک:

قیامتدیر گر اول سرو روانیم
دورسا رفتارِه یانار عالم یوزوندن
گر نقابین آتسا یکباره مگر عاشقِ قالمی می تا گریبان
اتمه سین پاره خطادور چین زولفون
گر تو کرسه یار رخساره دوتار
ظولمات ماجنی سالیِر آشوب تا تاره
نه زیا حسن دور بو سنده
ای شوخ ملک منظر ملامت تختینه
اگلمشه دی بیر سن تکی دلیر
نه حاجت قلمب ایچون خط و خالین
گؤستره محضر قیا باخسان
قیامتدیر، تبسم انیله سن محشر
عرض کوینبده عشاقه اولوم دن
غیر یوخ چاره اگر چه بولماسا
نسبت آراده آب ایلن آتش ولیکن بوته ی عشق
ایچره فی الجمله اولور بی غش بو رنگ ایله سنه نسبت
بنتیردیم ای بت مهوش سنین قاشین ، گوزون ،زولفون
منیم بختیم کیمی سرکش منیم بختم، گونوم عیشیم ،سنین
زولفون کیمی تازه بریوش لر کونول گنجینه
سینی سو کمک ایسته رلر بو مستحکم حصارین
بر چلارینی چو کمک ایسته رلر
بیر اؤز که پترده عشقین خیمه سینی
تیکنک ایسته رلر قاشین ، گوزون کی باش باشا
چانیب قان تو کمک ایسته رلر آردی وار